

Душан ЈОВИЋ

ЈЕЗИЧКЕ ОСНОВЕ И ЈЕЗИЧКА НАДГРАДЊА У ДЕЛУ ЧЕДА ВУКОВИЋА

Основа за ову расправу је језик прозе Чедо Вуковића. У језички корпус нису укључена сва прозна дела Ч. Вуковића, већ је селекцијом направљен пресек који је задовољавајуће репрезентативан за језик у целини. Детаљно је испитан језик следећих дела, *Приповјетке*¹, *Без реденика*², *Поруке*³, *Мртво Дубоко*⁴, *Судилиште*⁵, *Синови синова*⁶ 1, *Синови синова* 2.⁷

Језик прозе изабран је зато што је Чедо Вуковић, пре свега прозни писац. Затим, што је језик прозе лакше повезати са стандардним језиком, књижевним и дијалекатским, него језик поезије у стиху. Студије је, између осталог, да покаже које су вредности Вуковићева језика, према језику у целини.

Временски распон у којима су се појављивала дела чији је језик узет за основу ове анализе је од 1949—1979, дакле, тридесет година. У датом интервалу Вуковић је поступно изграђивао физиономију свога дела, а такође и свој однос према језику: изграђивао је властити стил.

Језик Ч. Вуковића пружа разноврсне могућности за расправу. Напоменимо само неке.

1. Какав је дати идиом према језику стандарном.
2. Колико и на који начин укључује дијалекатске слојеве.
3. Колика је улога личног, креативног:

¹ Београд 1949, (Скр. Приповј.).

² Цетиње 1955, (Скр. Без ред.).

³ Цетиње 1963, (Скр. Пор.).

⁴ Титоград 1967, (Скр. М. Д.).

⁵ Цетиње 1971, (Скр. Суд.).

⁶ Титоград 1979, (Скр. Син. 1).

⁷ Титоград 1979, (Скр. Син. 2).

а) у грађењу појединачних језичких јединица, лексичких пре свега.

б) у обликовању метафоричког слоја.

4. Колико је дијахрони језички слој укључен у целину текста и која му је функција.

Језик почетне фазе књижевног рада Ч. Вуковића, у неким детаљима, знатно се разликује од језика у каснијим књижевним творевинама. У првој фази, нпр. у „Приповјеткама“ и у делу „Без реденика“ Вуковић је настојао на стриктном поштовању модела стандардног језика ијекавског израза и класичног модела језика књижевних дела какав је био у 19. и почетком 20. столећа. У тим првим значајним делима Вуковићева реченица понекад зазвучи као у М. Глишића или Лазе Лазаревића и др. Међутим, врло брзо се језичка основа проширује, укључује друге језичке слојеве. Особито је много дијалекатског, а у историјским романима и дијахроних елемената писмености настале на тлу Црне Горе и шире. И ту су, с једне стране, укључени елементи књижевног језика са словенском осномом предвуковске епохе⁸, са друге, елементима романског порекла, свакако из црногорског приморја⁹.

На овако широкој основи изграђен је оригинални индивидуални идиом по коме се писац лако препознаје. Најпотпунији системски и уметнички приступ језику остварен је у пет књига романа „Синови синова“. Ово обимно и врло значајно дело заслуживало би једну систематску и свеобухватну књижевну анализу, али и за лингвистику има крупног значаја.

Најбитнији језички слој укупног књижевног стваралаштва Ч. Вуковића је, свакако, језички стандард. У том смислу Вуковић наставља традицију највећег броја писаца са тла Црне Горе. Наравно, сва црногорска књижевност није таква, али онај део који јесте, најчешће је најближи Вуковом идеалу и моделу стандардног језика у овом случају у уметничкој функцији¹⁰.

Вуковићев књижевно уметнички текст је мозаик изванредних слика пејзажа, психолошких стања; затим, историјских догађаја датих у уметничкој пројекцији. Далеко је мање целовитије изграђених људских ликова у физичком смислу.

У Црној Гори, изгледа, човек се човеку дивио или га презирао, више по томе што чини, најмање по томе како изгледа. А кад се физичком изгледу и дивио, онда се укупност истицала некаквом маркираном особеношћу. Или се све исказе неком глобалном оценом. Описивати женску лепоту, опет, изгледа није било баш уобичајено. Наравно, није потпуно ни искључено, чак

⁸ Бранислав Остојић, Језик Петра I Петровића, Титоград 1976, 1—302.

⁹ Србан Мусић, Романизми у северно-западној Боки Которској, Београд 1972, 12—14 и 54—76.

¹⁰ Душан Јовић, Извори и моћ језика Михаила Лалића, Зборник радова Михаилу Лалићу у част, Титоград 1984, 199.

и у Његоша. Међутим, мање-више, увек су такви описи дати некако шкрто, стидљиво. Или су се сматрали непотребним.

Црногорски пејзаж се просто наметао својом грандиозношћу и готово непоновљивом лепотом. Наметао се тај пејзаж свакодневно. Дете га је од првих контаката са животом носило у очима. Разумљиво је што у свету литературе нема много примера да се у толикој мери и са таквим вредностима гради метафора на елементима пејзажа.¹¹

Исто тако је обична и метафора чији су жижни елементи људски подвизи, херојство, жртвовање, али и као њихов антипод — издајство, нељудскост.

Вуковићева метафора има све ове особености, али често и нешто само његово, оригинално и сасвим ново, нпр.

— *Долина зијева од знојне досаде* (Син. 1, 82.)

— *Та уска долина, огњених очију, разјапила чељусти*, (Син. 1, 89.)

— *Оно (језеро) дише кâ чоек... прса му се дижу и спуштају* (Син. 1, 94.)

— *Такав мрак не памтим, мрак покривен калуђерском мантијом*, (Син. 1, 104.)

У наведеним метафоричким исказима жижни елементи, су *долина, језеро, мрак*.

Долина је у пишчевој пројекцији разјапила чељусти; долина зијева. Конотација разјапила чељусти асоцијативно је врло јасна, као слика врло убедљива. Али долина огњених очију, зијева од знојне досаде — метафорички су искази врло удаљене конотације. Никако се не могу непосредно асоцирати. Читаоцу остаје да из већег скупа могућности изабере оно што се њему чини као најверљивије. На тај начин потребно је и више напора да се метафорички исказ доведе у склад са нечим што у нашој свести као реално постоји или је могуће као комбинација.

И даље, *језеро дише кâ чоек*, као исказ, као конотације јасан, али — *мрак покривен калуђерском мантијом*, улази у скуп пишчевих изузетно успешних креација. Оригинално је врло наглашена иако постоји веза између речи *мрак* и *калуђерска мантија*. Веза је успостављена истом бојом.

Још неколико примера показује да је овакав тип метафорике готово примарно својство стваралаштва Вуковићевог:

— *Ово није пут но змија, није пут но траг муње у камену*, (Суд. 36.)

— *Горски простор напрегнут — стабла да попуцају* (Суд. 90.)

Метафора је сложен исказ имплицативног типа. Цртица је знак везе између основног исказа и импликације.

¹¹ Душан Јовић, о. с. 198.

— У сјећању пада камен — лик језера одмотава се у великим таласима платна (Суд, 148.)

И овај исказ је имплицативног типа, али је веза између основног исказа и импликације врло удаљена. Грађење имплицативних метафоричких исказа се градицијом повезаности такође је једна од значајних одлика уметничкога дела Ч. Вуковића.

Следећа метафора је пример како Вуковић приступа обликовању пејзажа:

— Сунце се котрља и као дукат урања у пламенове облака. Риђи пламен јесени лизнуо је из присоја. Бреза високо склопила витке руке, па се врти и извија, а косе златасте шибају бијела бедра, (М. Д. 280)

Скуп исказа је изузетно успела вербална слика пејзажа, али не проста дескрипција, већ метафоричка целина, што се лако види кад се поједини искази истргну из целине:

- сунце се котрља
- сунце као дукат урања у пламенове облака
- риђи пламен јесени
- пламен лизнуо из присоја
- бреза високо склопила руке
- бреза се врти и извија
- златасте косе брезе шибају бијела бедра

Метафорика са живим елементима везаним за личности грађена је, по правилу, на детаљу, нпр.

— кад јој дође оно њено, жње језиком, само сијева, (М. Д. 65)

— Он (Чапрић) ти је прав као копље, а нарав му грбава, лице му бијело, а душа крастава, (М. Д. 85.)

Контрастирање је семантички доведено до врхунца. Међутим, сами придеви којима је контраст постигнут никако нису антиномични типа добар — зао, леп — ружан итд. Контрастирање није постигнуто опозицијом прав — грбав, бео — крастав, већ целим метафоричким исказима. На тај начин, ефекат је и информацијски потпунији, семантички јачи.

Веома чести су искази у којима се еквиваленцијом типа једначине гради метафора, нпр.

— Једна његова рука — хитра змија из колута — хитну се према мени (Син, 1, 98.)

Тип метафоричких исказа у којима је еквиваленцијом грађена конструкција у стваралаштву Ч. Вуковића веома је чест. Спољни формални знак је обично цртица, али не ретко се еквиваленција исказује контекстом. Смисао њен има спољашњих обељја.

Улога лексике у грађењу уметничког исказа, може се рећи, примарна је. Наравно, не лексика сама по себи, већ остваривањем њених потенцијалних могућности у тексту. Лексика може уметничку функцију остваривати својим унутрашњим по-

тенцијалима непосредно, деноминацијом. Међутим, много је чешће њено остварење у уметничком тексту конотацијом. Дакле, новом комбинаториком. Управо у споју денотативних остварења лексичких јединица и њихових конотативних исказа најчешће се и гради књижевно уметничко дело.

Да наведемо само неколико примера таквог комбиновања лексичких функција.

— Опасала се редеником — *жутом ниском вучјих зуба*, (Без. ред. 14.)

— Снијег на боровим гранама — *ускипјело млијеко*, (Без. ред. 15.)

Снијевна правина — *меки пепео с погаче*, (Без. ред. 16.)

— Гране дрвореда се покрећу, *пребирају по узрујаним оплетена жица*, (Без. ред. 181.)

Прва три исказа су своју унутрашњу међузависност исказала еквиваленцијом.

— *реденик = жута ниска вучјих зуба*

— *снијег = ускипјело млијеко*

— *прашина = меки пепео с погаче*.

Први део исказа је проста денотација. Други — мање или више сложена конотација.

Четврти пример није истога типа, али је и у њему први део исказа стандардан, а други конотативан:

— *гране пребирају по узрујеним сплетовима жица*

Разуме се, не мали број метафоричких исказа је у целости конотативан, нпр.

— *Пролеће маше из пукотина на старим кулама*, (Без. ред. 13.)

— *Испред запаљеног неба сабласно се њишу обриси планина и облака*, (Без. ред. 15.)

Ч. Вуковић је изградио властити поступак у одабирању жиљних, стожерних елемената властите метафорике. Жиљни елементи су из различитих језичких слојева. Најчешће је реч о универзалним речима које имају високо место на фреквенцијској листи, нпр. *пролеће*. Укључивањем таквих речи у шири контекст добија се комбинација која реално не постоји. Боље речено, нема основу у животној пракси, али подигнута на уметнички ниво, добија одређену функцију, нпр. *пролеће маше + из пукотина на старим кулама*. Исказ *пукотине на старим кулама* има реалну подлогу, али као део укупности исказа и сам добија друкчију, конотативну функцију.

Како је напред речено, Ч. Вуковић своје књижевно дело гради на различитим језичким слојевима од којих сваки има и своју норму. Различити слојеви језика су међусобно повезани, али сваки има и нешто властито по чему се разликује од других.

1. Најважнији је слој стандарднога језика. О њему није неопходно шире говорити, али су неке напомене ипак нужне. Ле-

ксика свакодневнога језичкога стандарда је уобичајена. Заступљена је у свакодневном говорном језику, али и у већине писаца. У језику Ч. Вуковића, као и у језику свакога ствараоца, ново је што се нарочитим комбинацијама и спојевима гради својеврстан уметнички исказ. У претходним примерима показано је како се у овом случају гради метафорички исказ.

2. Дијалектски слој. Најчешће је заступљен говор Васојевића који је уједно и пишчев, али исто тако има лексике и из других дијалеката. Понекад није лако одредити да ли је понека реч дијалекатска или ју је писац сам конструисао по неком моделу, нпр.

- Очи му се умачкиле, М. Д. 65
- мајка — јатка, М. Д. 163
- стрмонадне горе, М. Д. 163
- жене — плачаре, М. Д. 164
- леживода, Син. 1, 103
- горољубна, М. Д. 178
- неће да точи пиће горима и горевихима, Син. 1, 117
- Не дам да ме мушикаш, Син. 1, 110
- ракијолок, Син. 1, 143
- низљуд, Син. 2, 54
- крвоплетина, Син. 2, 76
- заосило, Син. 2, 111
- земљоглед
- даљоглед, Син. 2, 117
- вртовода, Син. 2, 231
- најездар
- узмидах, Пор. 109
- крупнозглобе (руке), Пор. 21
- рука дугомашна, Пор. 72
- ја остадох пањат као што ме видиш, Пор. 416
- онекадрили, Приповј. 68
- окубетница, Приповј. 68
- Ранка се сниза на отоман, Без. ред. 197
- Салоња, Суд. 14
- А шта ћу ти кажеват, Суд. 15
- образан и безобразан, Суд. 19
- незбор, Суд. 19
- збојци, Суд. 20
- црнгаљ, Суд. 21
- краче са звијезде, Суд. 24
- њенске ширине, Суд. 24
- незајаз, Суд. 25
- дожрак, Суд. 25

А ти га зови (вјетар) како ти драго — *вихор, грбин, кривац*, име ништа не значи *јер шта је име вјетру према вјетру са мом*, Суд. (Подвукао Д. Јовић).

У овом последњем исказу садржан је и став Ч. Вуковића према именовану појмова. Битније је *означено* него *ознака*. Ознака је ионако условна, а појам садржином одређује вредности и у свакодневном језику, али на свој начин и у песничком језику.

Велик број речи у дијалекатском слоју карактеристичан је за црногорске говоре, али се један део налази и у другим дијалектима. Затим, извештан број речи је уско локализиран. Међу њима има и таквих које настају у једном тренутку и краткога су трајања, а има и таквих које је највероватније писац стварао за одређене функције. Неке од њих су врло ефектне и одлично се уклапају у текст. Њихова изражајна моћ је веома широка управо зато што нису део норме па онда и не обавезују својом семантиком. Такве речи настајале су на основама звучним, као слике, сличности итд. Нпр. *кокотити се* = правити се *важан, бити као кокот*.

У србијанским говорима је чешће *петао* или *певац*. Међутим, *сасвим* је обично *укокотио се* = *укрутио се, укокотио очи* итд.

Вуковић, очигледно, истражује језик. Сакупља и памти лексику. Понекад наводи низ синонима за једно значење. У скупу синонима су и речи које су нормиране, али и оне које нису, нпр. за реч *вјетар*.

Још убедљивији је пример скуп лексема којима се именују разне врсте земље, нпр.

- *пржљавица* (Никшић)
- *риђоша, црвеница* (Црмница)
- *бухавица* (Колашин)
- *црница* (Метохија)
- *смоница, пишталица*
- *камењача, подбарница*
- *лишњача, глинуша*
- *жугача, положница*
- *жабокредна, мртвача*
- *кошћелача* Син. 2, 105.

Разуме се, Ч. Вуковић не наводи називе врста земље да би направио њихов речник, већ их ставља у функцију уметничку. Доводи у склад звук и значење, повезује значење појмовно са материјом.

Један део лексики веома чврсто повезује црногорске говоре са централним србијанским говорима. Особито са косовско-ресавским, нпр.

- *скапулам*, Суд. 24
- *ћарну вјетар*, Суд. 29
- *количак*, Суд. 29
- *боник*, Суд. 29
- *макања*, Суд. 31
- *ускопистити се*, Суд. 31
- *наш пепељак*, Суд. 32
- *ваган*, Суд. 33
- *ноздре*, Суд. 37
- *старевина*, Суд. 47
- *Томова кукувија* (жена), Суд. 50
- *синцири*, Суд. 51
- *јаштерица* врх језика, Суд. 58
- *поспе* водом (при умивању), Суд. 60
- *побиште* (од побискати), Суд. 60
- *рптењача*, Суд. 62
- *засобице*, Суд. 66
- *пусник*, Суд. 86
- *поткучти*, Суд. 55
- *чобаница без престанка набраја* (нариче), Суд. 88
- *сикну* (Његош), Суд. 89
- *поцапати се* с Радом, Суд. 91
- *шта су се козили* досад, Суд. 94
- *дација*, Суд. 102
- *удупчио*, Суд. 104
- *ласаст*, Суд. 116
- *изгевељити се*, Суд. 181
- *преслачак*, Суд. 188
- *ето колика је, завезак* женски, Син. 1, 88
- *гологрби* (сиромашни), Син. 1, 100
- *врљава*, Син. 1, 143
- *угулити*, Син. 1, 122
- *измије* (опере косу), Син. 1, 160
- *сигурација*, М. Д. 60
- *наминули* (навратили), М. Д. 90
- *не задијевај* слабијега од себе, М. Д. 163
- *чакарасто око*, М. Д. 212
- *опузли* плотови, М. Д. 258.

Лексичка повезаност црногорских и србијанских говора је очиледна¹², и свакако је таква од давнина. Поступак у грађењу нових речи, и старијих и новијих, сличан је. Ова чињеница има крупан значај за сваку употребу језика па и за песничку функцију.

¹² Тако је, уосталом, у делима више црногорских писаца. В. Душан Јовић, о. ц. 191.

Језик је интеграциона снага и у уметничком стваралаштву исто онако као и што разлике не умањују вредност уметничког дела. Напротив, оне могу силно доприносити богатству језика у целисти, особито језика уметничкога књижевнога дела.

Кад садржину својих књижевних дела гради на догађајима или животу људи у приморју, Ч. Вуковић у текст укључује доста романтизама, нпр.

- Кад будемо чинит *рипозо*, Суд. 93
- ама *сикуро* знам, Суд. 94
- Црна Гора пала у *трестецу*, Суд. 95
- Своју муку не *абандонај*, Суд. 95
- Нијесам ја, чоче, *мирита*, Суд. 92
- Ако је доша господар *ин паршуна*, Суд. 91
- Колико је *ћусто*, Суд. 97
- да су *контене* обе *парте*, Суд. 91.

У делима Ч. Вуковића основни сүкоби сү са Турцима, или у неким са Потурицама. Нарочито у делима са историјском основом. Говор Турака односно муслимана има и лексикү оријенталнога порекла нпр.

- *белћим*,
- то се не приличи твојем *рзу*, црни калућеру, Суд. 215—216
- *валах*
- шта дочека *ешеду билах*
- од *акшама* до *акшама*
- Новици у *пешкеш* дајеш мој сахат и др.

Интеграција туђица је функционално строго одређена. Туђицама се карактеришу ликови, догађаји и време. Такав приступ доприноси уверљивости уметничких остварења, а ван сваке сумње, одређује вредност тзв. уметничке информације. Разлике међу људима; судбине и појединца и народа у различитим временима нису дате истим идиомом, већ се покушава говорити „различитим језицима“ и мислити на начин како се мислило у различитим временима и с позиција различитих цивилизација.

Црногорск подручје је дијалекатски веома разноврсно¹³. Није честа појава да се на овако уском простору нађе оволико разлика. Ч. Вуковић је настојао да све упозна, да на свој начин у меморију ускладишти сва сазнања о језику Црне Горе и шире, па да, кад му је потребно, одабира и, више или мање од датог језичкога материјала укључи у своје текстове. И увек, на свој начин, властитим напором смести у оквире уметничког. Вуковић успева да оптимално искористи богатство језика. Уз све ово, свугде где се у контекст уметничког укључује историјско, Вуковић налази начина да језиком ранијих епоха о тим епохама

¹³ Митар Пешикан, Староцрногорски средњекатунски и љешански говори. СДЗб XV, Београд 1965, 1—15 и даље.

говори. Тиме се може објаснити употреба језичких елемената из предвуковске епохе, нпр.

— предајем у руке нашијех *покровитељах*, Суд. 7

— теда од те стране капље која иљада *рубљах*, Суд. 7.

— нек и то буде *народње*, Суд. 7

— су оно мало ријечи — остављам народу. Другога *теченија* не имам — ни *земљах*, ни плодније баштина, ни *пасиштах*, ни блага чесова, ни *дворовах*, Суд. 8

— Казних за крађу *бравах*, Суд. 10.

Језик романа „*Поруке*“ готово непогрешиво одговара језику владике Петра I. Све је дато тако сугестивно па се готово не осети како се човек пребацује из једног времена у друго. Уживљавање у прошла времена, друкчије ситуације и други свет је готово потпуно. У томе је, поред осталог, велика вредност уметничког дела Ч. Вуковића.

Језик романа „*Судилиште*“ везан је за време Петра Петровића Његоша. Ч. Вуковић изванредно вешто гради свој роман. Понекад укључује мање сегменте из дела Његошевих. Други пут интерпретира на свој начин Његошев текст. Затим, у духу Његошева исказа гради властити. Симбиозом свега овога исказује Његоша и његово време, али и повезује Његошево време са нашим временом.

У трагањима за властитим исказом Вуковићу је мало оно што је језик већ дао. Он из језичкога потенцијала извуче неку изречену и запамћену мисао, нешто што је постало максима, па на основу ње гради властити суд из којег се, такође, може родити максима, нпр.

— *Са сваким се роди његов јаук*

Затим следи властита импликација

... *те ће вазда бити јакувићах*

Док с једне стране Ч. Вуковић основу за свој уметнички исказ тражи у широкој језичкој основи, са друге — он не тежи широкој дескрипцији. Понекад се стиче утисак да из тежње за што већом економичношћу исказа, произилази и извесна шкртост у употреби језичких елемената. Међутим, чини се да управо у овом случају на веома убедљив начин се показује да стил открива човека. Вуковић је, изгледа, веома строг пре свега према себи, према свему што изрекне. Мери реч, мери значење, мери могући ефекат. Покушава се с најмање елемената рећи максимално много. Погледајмо само следећи опис који је веома илустративан управо у овом смислу.

— *Нигдје равнине, ај, нигдје равнине, ни за косца, ни за носача ни за шошеног, на сваки камен тегоба и бол, на сваки камен опрез и око спугано за покрет*, Суд. 38.

Као што се види, у исказу ниједног глагола, али се много именица могу претворити у глагол; многе од њих носе глагол

у своме потенцијалу. Искизи кратки, али пуни, ефектни. Све што би се додало, било би сувишно. Па ипак, семантика исказа, његове могућне трансформације, бескрајну се шире од исказа самога.

О економичности исказа говоре и следећи примери.

— *А он вели: с прага ми се жено.*

— *Високо на поворком — сужени залив неба. Обале му гробени Ловћена, Суд. 92.*

Из укупности текста којема је главна одлика стандардна лексика и стандардна граматичка норма интегрирани су многи језички слојеви. Унети су елементи многих дијалеката. Међутим, Вуковић је, по природи ствари, највише везан за дијалекатско подручје Црне Горе, па из њега црпе много материјала за своја дела. Тај део је нешто што даје нарочиту боју тексту, по њој се препознаје и писац и тле, и савременост Црне Горе, и њена историја. Особености језика овога тла садрже се у лексички, морфологији и синтакси. Наводимо неколико примера.

— *Ма те браћа твоја и данас осветише, Пор. 112*

— *Бјеше удата у Брајице, не слагала се с мужем и бјежала од њега, Пор. 70*

— *пишите ми, е ћу бјежати у ваше краљевство, Пор. 68*

— *узбунили се сељаци, не хтјели плаћати порез солдатима, Пор. 364*

— *И знади, теже би било игуману, Суд. 12*

— *а шта ћу ти кажеват, Суд. 15*

— *неко бива опржен — ја или онај те лаје, Суд. 17*

— *доша ми судњи час, Суд. 22*

— *те се на краву поклаше, Суд. 54*

— *но се земља купље, Суд. 93*

— *нико да му се не примиче — то гласник само за мене, Суд. 181*

— *ти га, Рашо, чувај, ни птица к њему, Суд. 181.*

Расправа о језику Ч. Вуковића овим се никако не исцрпљује. Напротив, за исцрпно и систематско изучавање његово потребно је још много учинити. Овом приликом додаћемо само још неколико напомена.

1. Ч. Вуковић је настојао да језик упозна и употреби што шире и на најбољи могући начин. Тежио је да језик упозна у целини, користећи све могућности. Наравно, упознати један језик до краја немогућно је нити је коме то успело.

2. У основи језика Вуковићева је стандардни језик са јаким ослоном на дијалекатско. Из дијалеката је узимано само оно што је у одређеном случају имало јасну функцију карактеризације личности, средине. Избор је увек подређиван захтевима уметничкога обликовања.

3. Повезивање синхроног и дијахроног такође је везано за употребу језика у поетској функцији.

4. У текст се интегрирају елементи и цели искази из других језика, или других цивилизација.

5. И свакако најбитније, улога личног у стваралачкој креацији метафоричког исказа. Особито у творби својеврсних комбинација језичких. Неке од њих готово да немају узора у нашој књижевности.

Дело Ч. Вуковића је са лингвистичког становишта несумњиво интересантно најмање из два разлога.

1. По језичким слојевима, њиховој разноврсности и аутентичности језичког материјала.

2. По начину на који Вуковић тај материјал операционализује и функционално актуализира.

Дакле, књижевни језик је овим делом добио много новог. Поред осталог, основа језика књижевног дела проширена је непознатим или мало познатим језичким материјалом са тла Црне Горе. И друго, добио је у извесној мери оригиналну метафорику.

Било би веома корисно ако би се дело Ч. Вуковића систематски проучило са књижевнотеоријског становишта. Свакако би ваљало систематски проучити детаљније и његов језик. Нарочито лексиком и утврдити типологију и структуру његових исказа до краја.

Dušan Jović

ON LANGUAGE IN LITERARY WORK OF ĆEDO VUKOVIĆ

S u m m a r y

Literary work of Ćedo Vuković, inter alia, is linguistically very interesting, offering a lot of materials and initiative for research, it is interesting, primarily, for very versatile linguistic strata by which he creates his world.

The first and the most important is the stratum of standard language of Vuk's model.

Second, various dialects from the territory of Montenegro.

Third, diachronous linguistic elements from the epoch before Vuk, the stratum which used to have a wide application in literacy of Montenegro before Vuk's reform.

Fourth, romanisms.

Fifth, orientalism.

And finally, metaphoric language of extraordinary value, often very original. Both talent and skill have been built in it, but also the realistic linguistic base, all in combinations and form which the artist has moulded.

Therefore, the work of Ć. Vuković is recognizable not only for its artistic approach and contents, but also for the original use of language.